ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԱՍԻՍ ԹԵՐԹԱԿԱՆ ՏԱՐԵԼՈՒՆ ԵՎ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԼԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍԻՍ

1872 ԹՎԱՍՏԵՂԻՆ 2 ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԹԻՎԸ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԼԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ 14

ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԱՍԻՍ ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՎ ԱՆԳԼԵՐԵՆ ԹԵՐԹԱԿԱՆ ՏԱՐԵԼՈՒՆ 1984

ՄԱՍԻՍ

Les annonces et abonnements pour la France sont reçus exclusivement chez MM. Drain et Micoud à Paris, Rue Rochechouart, N° 7.

LA VULGÉRINE

Journal politique et littéraire paraissant deux fois par semaine, le Mardi et le Vendredi, à Paris, Rue Rochechouart, N° 7.

HYDROCÉRASINE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋՐԱՅԻՆ ԳԻՆԻ ԱՌԱՆՑ ԹԱՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ամենայն տեսակ հիվանդութիւններու դարմանելի է Հայկակաջրով։ Ասոր գործածութեան մասին տեսնուած հրատարակութիւնները կարդացէք։

CONSEIL AUX DAMES

ԿՆՈՋՈՒՀԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒ

Բարեսիրտ կիներ մեզի գրեցին թե Ֆրանսերէն Մասիսի մասնաւոր թարգմանութիւնը կարդալով՝ ինչպէս ամենայն հոգեւոր գրքերու մասին, մեր հոգիներուն մեծ օգուտ մը ունեցան։ Ուստի մենք ալ կամենանք մեր ազգակից քոյրերուն ալ տալ այս գրքոյկը։ Ուստի Ֆրանսերէն Մասիսի գրասենեակը կ՚ուղարկուի ամենայն ոք որ ուզեցողներուն։

ԳՈՒՆԿ

Ամենայն տեսակ գունաւոր գունդակներ։ Ամենայն տեսակ գունաւոր գունդակներ։ Ամենայն տեսակ գունաւոր գունդակներ

ԳԱՑՏԵՆՇՏ

ԱՎԵՏԱՎՈՐ ՎՈՒՇԱՑՈՒՄ ԴԱՏՈՒՆ

(Դատվում է 1912 դեկտեմբերի 19-ին)

Հոստ ոչոստ էր, վոսկի վիրտկիսով ձորտ վեղկտո։ Ասատ դրատօն Եձեղտեսեն ասվ։ Ասա ձրեձե ձՇոտիչեն ասվ։ Ասա վոսկիցցել ձե։

Ձեձեձե վաղցի։ Վոտատ Եձեղտեն։ Ասիրատ ասվ։ Ասա ձրեձե։ Ասա ձրեձե։ Ասա ձրեձե

կերտի մի, տիգդաթ օլունան չէյ, եաբնըզ լէհճէսի կիւզէլիկի իլէ սիւսիւ չօղլուղու տուր, էրքէք վէ գարը հէր քէս հագդընտա հէր նէ լագբրտը իթսէ, մէրգումէնին եա սիւսիւնտէն վէ եախօտ կիւզէլլիկինտէն պահս իտէճէք տիր. պու հալ տախի մէրգումէյի, տայիմա քէնտույի սիւսլիւ վէ կիւզէլ կէօսթէրմէյէ չալըշմագլըդա մէճպուր վէ պօրճլու իթմէքտէ տիր, չիւնքի, կէչէր ագճէ օնլար օլտուղունու բէք ալէա էօյրէնմիշ տիր, վէ բէք ալէատա պիրմէքտէ տիր։ Վէ մէրգումէ պիր էվլատ սահիպի եանի վալիտէ օլտո՛ւ մու, էօլիւմ թէհլիքէլէրինի կէչիրտի՛ մի, քէնտույէ գօճասը թարաֆընտան վիրիլէն թէսէլլի պաշգա պիր չէյ օլմաբըպ, իլլա, տօղան չօճուղուն, քէնտույէ պէնզէր կիւզէլ օլմասը,յլա, ինչալլահ սաղ օլուպ գալգտըղընտա, շու եա պու ֆիսթանա, շարգաեա, վէ եախօտ քիւբէյէ վէ պըրօշա մալիք օլաճաղը վատի վէ միւժդէսի տիր. վէ տիմէք տիր քի, էօլիւմ թէհլիքէսինտէ,ալտըղը թէսէլլի տէրսի տախի սիւս վէ կիւզէլիքտէն իպարէթ պուլունմագտա տըր։

Ըէյլի, փարասը, քէյֆի, գումվէթի վէ գուտրէթի օլմաեանլճանլը մալա, եանի պիր գըզա, տօղտուղունտան թա պիսիյիւնճէյէ դատտար սիւս վէ կիւզէլլիք էօյրէտիլմէքտէ, վէ կէլին օլտուղունտա, սիւս իլէ սաթըլմագտա, վէ վալիտէ օլտուղունտա սիւս իլէ թէսէլլի իտիմէքտէ օլտուգտան պաշգա, էօլտիւքտէն սօնրա տախի, էնվայի սիւսլէր իլէ մէզարա նագլ ու տէֆին իտիլմէքտէ տիր։

(Տէվ-գ)

Վեհափառ Գէորգ կաթողիկոս հազրէթլէրինին, պէրայի թէպտիլի ապ ու հալա, Պիմբիւյէ իքի սաաթ մէսաֆէտէ վագը Ղվշաղ գարիյսինէ կիթտիի Մշակ նամ ղազէթատա օգունմուշ տուր։

—Քէզալիք մէզքիւր Մշակ նամրա-ղէթատա օգունտուղունա կէօրէ, Օէն Բէթէրսպուրկ շէհրինտէ, հէքիմլիք Ակատէմեասը թարաֆընտան, գատընլարա էպէլիք տէրսի վիրիլմէք իւզրէ պիր տայիրէ թախսիս գէլընտըղը օգունմուշ տուր։

Կէտիկ բաշա քիլիսէսի թաղա-խորհուրդու ալէյհինտէ վէ հագդընտա ղազէթալարտա պիր իքի այտան պէրու պիր թազբի մէքթուպլար կէօրիւլէրէք, ղայրէթի միլիյէ իլէ մէէլլուֆ օլանլարրն, հիչ շիւբհէմիզ եօգ տուր քի էսէֆլէրինի մուճիպ օլմուշ տուր։

Մէզքիւր մէքթուպլարտան պիզ տախի տէրճ իթմիշ իսէք տէ, սօնրատան թաղ. խորհուրդա գարշը տէֆթէն կէլմիշ օլան պիր մէքթուպտան տէրճինտէն, իչի տահա զիեատ թահրիգ իթմիշ օլմամագ նիյէթիլէ սարֆը նազար իթմիշ իտիք, տիւնքի կիւն մէզքիւր միւճատէլաթա տայիր պիր մէքթուպ տահա կէլմիշ տիր, վէ այնի նիյէթ իլէ տէրճինտէն վաղ կէչմիշիզ տիր, իմտի, թաղ. խորհուրդու կէրէք ֆալ ու ղէմմ վէ կէրէք թատահուպ իտէն զաթլարա, պէօյլէ տէտի գօտուլարտան վաղ կէչէրէք, մուհապպէթ վէ հիսնի իմթիզաճ իւզրէ իշ կէօրմէէրինի, վէ մէքթէպ վէ քիլիսէ վէ ֆուգարալարընա պագմալարընը խալիսանէ նասիհաթ իտէրիզ։

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

Շըմէնտըֆէր իլանլարընդն պիր ի-

ԹԻՒՃԱՐԻՑԻ

Լիվերբուլ 12 սեպտեմբեր

Միալինկ Նիու Օրլէան բամուղու, բէնա 10 1/4

Պու կիւնքի սաթը 8,000 պալէա

Բիացա տիւշմէքտէ

ՍԱՐՐԱՖԻՑԻ

Լոնտրա 13 սեպտ.

Էսհամը Ռումմի	52 3/4
1865 իսթիգրաղը	71
1869 իսթիգրաղ	64 3/8
1871 իսթիգրաղը	74

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Էսհ. Ռում. 1 սեպտ. ախշամգաբ.	57-23
» » 2 » սապահ աչ.	57-23
» » » սաաթ 6	57-22
Իսթիգրաղ 1865	356-1/2
» 1863	348-1/2
» 1869	323-1/2
Սօսիէթէ ժէնէրալ ագսիօնլարը	11-32
Քրէտի » »	15-33
Շըմէնտըֆէր սէհիմլերի	180-
Ստամպօլ պանգասը ագսիօնլարը	7-13
Սօսիէթէ Ավսթրօ Թիւրք	10-70

Ճէտիտ պօն տը Թրէզոր 2 1/2 լիրա էքսիք։

Թրամվայ հիսսէլէրի 1290 ղ. իտիեար

ԱԳՃԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ինկիլիզ լիրասը	109—07
Ֆրանսըզ ալթունու	87—02
Բօլ	89—03
Գըրմից ալթունու	51—17
Պէեազ մէճիտիյէ (ֆարգը	2—05
Պէշիկ ֆարգը	4-26
Մէթալիք »	4-36
Պագըր	119-1/2
Կէլճէհէզ ուրօն աքսնթօսու	0/0 3

ԽԱՐԻՃԻՑԻ

ԱՎՍԹՐԻԱ ՎԷ ՐՈՒՍԻԱ

Շուրասը թէքմիլ սուրէթտէ սահիհ տիր քի չիմտիքի հալ, Ավսթրիա վէ Ռուսիա միանէսինտէ, մուհարէպէեէ գաբու աչապիլիր հիչ պիր մէսէլէ եօգ տըր։ Մէզքիւր իքի տէվլէթլէր միանէսինտէ մէվճուտ օլան ազ եա չօգ սուգ միւնասէպաթ, եէնի պիր շէյ տէյիլ տիր։ Կօրչագօֆ բօլիթիգասընդն Սըլավվըղա օլան մէյլեեաթը, վէ Սըլավվըղ ռուհունու եայմաեա գալգըշմասը, Ավսթրիաեը պիհուզուր գըլտըլար, Ավսթրիա տախի քէնտի թարաֆընտան, Ռուսիանդն Շարգտա պիւյիւմէսինէ պաշըճա էնկէլ ատտ օլունմագտա տըր։

Շարգ մուհարէպէսի հէնկեամընտա Ավսթրիանդն իթթիհատ իլէ տիրի թավ ու հարէքէթի իչին, Ռուսիա պու կիւնէտէք Ավսթրիաեա քին սագլամըշ տըր, պունուն իչին, Պէրլին միլագաթը էյի պիր ալէամէթ ատտ օլունապիլիր, մէզքիւր միլագաթ հէնկեամընտա հիւքմտարլար միանէսինտէ ճէրէեան իտէճէք օլան շաֆսի վէ տօսթանէ միւնասէպաթ, Ավսթրիա իլէ Ռուսիանդն, խայլի վագըթտան պէրու կիզլ ճէ պիրիպիրլէրինէ գարշը կէօսթէրտիքլէրի գըլըճարը գըրապիլիրլէր։

Նասըլքի Գօրէսբօնտանս Բէրօվէնսիալ նամ Բըրուսիա ղազէթասը տախի գավիէն պիլտիրմիշտիր, Ալմանեա իմբէրաթօրունուն, Ավսթրիա՝վէ Ռուսիա իմբէրաթօրլարընը պարըշթըրմագ, վէ պիր չօգ վագըթ Ֆրանսա թարաֆընտան կէօրիւլէճէք օլան թէհլիքէլէրի քէշֆ իտէրէք, Ավսթրիա իլէ Ռուսիա պէյնինտէ գըյլ ու դալա սեպեպիյէթ վիրմէք իչին, Վիէննա վէ Պէնբէթրսպուրկտա թէէսսիր իչլէթմիշ օլմասը պիզէ սահիհ կէօրիւնէպիլիր։ Շուրասը ունութումմալը քի, պու կիւնքի կիւն Ֆրանսանդն գըբալը պուլունմաեը,, «Ճիւմհուրիյէթ» խամի թահրիքնտա պիր

նէվի հիւքիմէթ գավիլէշմէքտէ տիր, մէգրիւր հիւքիմէթին տէվամի վէ գավիլէշմէսի, էկէր պու կիւն տէյիլ իսէ, իլէրուտէ, Եվրօպանդն գարա գըթասընտա պուլունան պէօյիւք հիւքիմէթի մութլագալար իչին տայիմի պիր թէհտիտ տիրլէր։

Ինթիմալ տըր զիեատէ պու միլահազաեա մէպնի նէթէքէմ Եւրոպանդն սուլհ ու սալահընը թէէմին գըլմագ մագսէտի իլէ, Եւրոպանդն գարա գըթասընտա պուլունան պէօյիւք հիւքիմէթի մութլագալարընդն հիւքմտարլարը, պիրիպիրլէրի իլէ իթթիֆագ իթմիշլէր տիր։ Պունուն իլէ տիմէք իսթէմէյիզ քի Ֆրանսատա եէնիտէն հիւքիմէթի մութլագա ուսուլինի սիլահլէ իպգա իլլէմէք իչին Պէրլինտէ իթթիֆագը խաֆի վիճուտէ կէթիրիլէճէք տիր տէյի, ֆագաթ շիւբհէսիզ տիր քի հիւքմտարլարընդն պիրիպիրլէրի իլէ պուլուշմալարընտան մագսէտ, Ֆրանսանդն ախզը ինթիգամ բօլիթիգասընա գարշը, գուվվէթլի պիր սէտտ չըգարմագտան իպարէթ տիր, էօյլէ պիր սէտտ քի, հիւքմտարլար ինանմտէ իթիլալ սաեըլան պիր շէյ, հէր վագըթ մէզքիւր սէտտէ վուրուլուպ գըրըլճագտըր. պու սէպէպէ մէպնի տիր քի Ռուսիա,Վրօպատա սուլհ ու սալահ պօղուլմասընդն իչին, շիմտիքի հալ, շարգ հագդընտա օլան նիյէթ ու էֆքեարլարընդն տան վաղ կէչմիշ տիր կիպի կէօրիւնիր։ Պիզճէ Պէրլին միլագաթընտան պաշըճա մագսէտ, Ֆրանսանդն, կէլէճէք սէնէլէրտէ հիչ պիր խուսուստա քէնտի ախզը ինթիգամ թասավվուրլարընը իճրա իթմէք իչին Ռուսիաեա կիւվէնէմէզ օլտուղունու պիւթիւն տիւնեաեա պիլտիրմէքտէն իպարէթ տիր, պունուն իլէ, Ալմանեա բօլիթիգասը, քէնտի պաշըճա մագսէտլէրինտէն պիրիսինէ վասըլ օլմուշ, եանի, եէնի իմբէրաթօրլուղու հէր նէվի խարիճի վէ եէնի թէհլիքէտէն ազատ գըլմըշ օլուր։

(Նովէ Բրէս Լիպը)

ԲԸՐՈՒՍԻԱՅԻ ՀԱՄԼ ՕԼՈՒՆԱՆ ԹԱՍԱՎՎՈՒՐԼԱՐ

Իմբէրաթօրլարընդն միւլադաթը, Մ. Պիզմարգ թարաֆընտան, Եվրօպաեա վէ խուսուսի իլէ Ավսթրիաեա դարշը գուրուլմուշ պիր տուզագ տըր։ Պագալըմ Ֆրանսօա ժէզէֆ իլէ Ռուսիա իմբէրաթօրու մէզքիւր տուզաշա տիւշէճէքլէր մի։

Իքինճի Ալէքսանտր իլէ բրէնս կօրչագօֆ, թէհլիքէնին ֆարգընա վարտըլար, վէ Մ. տը Պիզմարգը չօգ էյի թանընտըգլարընտան, տիւպարասընա կէլմէտիլէր։

Վիէննանդն վանտէրէր ղազէթասընտա օգունտուղունա նէզարէն, Մ. տը Պիզմարք, ճէնուպի Ալմանեատա բարա թարաֆկիրլիյի ռուհունու պօղմագ իչին Ֆրանսօաժօզէֆ հազրէթլէրինի պիր ալէաթ մագամընտա գուլլանմագ վէ պու սուրէթլէ գաթօլիքլէրի միւշարիէյհ հազրէթլէրինէ խասսմ իթմէք իչին, Ֆրանսօա ժօզէֆ հազրէթլէրինի քէնտիսինէ միթթէֆիք իթմէյի հալտէ, քէնտիսի տախի էլ ալթընտան, բարա թարաֆտարանը ֆըրգասընդն պիւյիւքլէրինէ մուավէնէթ իտիպ, պու սուրէթլէ Ավսթրիատա քէնտիսինէ գուվվէթլի պիր ֆըրգա ըէյտա իթմիշ օլաճագ վէ Ավսթրիաեը քէնտի հիմայէսի թահրիքնա ալըպ, իսթէտիյի կիպի ալըպ սաթաճագ տըր։

Մէզքիւր թասավվուր գալտէն ֆիիլ կէթիրիլտի մի իսի, արթըգ օլ վա-

գբթ, Բրուսիա, Ավսթրիա–Մաճար վէ Ալմանեա իմբէրաթօրլուգլարընդ ուվվէթլէրինէ սահիպ օլարադ, պիւթիւն Եվրոպահա մէյտան օգուեապիլիր վէ Մ. տր Պիզմարդ տախի եիւզիւնէ կէչիրմիշ օլտուղու սուրէթի պէր թարաֆ իտէրէք, գաթօլիքլիի գաթիէն տէվիրմէք իչին, անքն իլէ գալղա իթմէնէ վէսիլէ արահաճագ տբր։

Մ. տր Պիզմարգ, կէչէն սէնէ, Սալցպուրկ միւլագաթը հէնկեամընտա, իշպու մէնզիլի մագսէտինէ վասլ օլմագիչին, իմբէրաթօր Ֆրանսօա Ժոզէֆի վէ քէնտի վիւքէլասընը գանտըրմահա գալդըշտը իսկ տէ, վագալար, քէնտի արզուսընէ զալէպէ իլլէտիլինտէն, մէզքիւր թատավվուրուն իճրասընա էնկէլ օլտուլար։

Իչթէ պունուն իչին տիր քի Պերլին գապինէթօսու, Ավսթրիա իմբէրաթօրունա միւտահէնէ իթմէքտէ վէ միշարիլէյհի հէր հալտէ, Պէրլինէ ճէլպ իթմէքլիկէ չալըշըմըշ տբր։ Ֆագաթ, Պիզմարգըն նէ նիհէթտէ պուլունմագտա օլմասը իմբէրաթօր Ֆրանսօա Ժոզէֆ հապրէթլէրինէ, խոպէր վիրիլմիշ օլտուղունտան, Մ. տր Պիզմարգ վէ իմբէրաթօր Կիյեսմուն էլինտէն նագաեը գուրթարապիլէճէք տիր։

Պունուն իլէ պէրապէր, վանտէրէր ղողէթասընընն մուխպիրի, պունտա, պէօյիւք պիր թէհլիքէ միւշահէտէ լուտիպ, անքն էսնիւնիւ ալմագ իչին պիր եօլ կէօսթէրմիշ տիր, չէօյլէ քի, Բրուսիանը միթթէֆիգսիզ պըրագըլը մասընը թէքլիֆ իյլէմիշ, վէ պունուն իչին տէ, Ավսթրիա վէ Բուսիանընն պիրպիրլերի իլէ միթթէֆիգ օլմալարընընն իգթիզատէն պուլունտուղունու պիլը տիրմիշ տիր։ Սահիհէն, մէզքիւր իքի տէվլէթլեր իթթիֆագ իթտիքլէրինտէ, Մ. տր Պիզմարքըն բօլիթիգասընա պէօյիւք պիր վուրկուն վուրմուշ օլուրլար, չունքի Մ. տր Պիզմարգըն բօլիթիգասը, «բաժանեա զի տիրեսցես» մէշհուր մէպտէյի իճրա իթմէքտէն իպարէթ տիր։ Մ. տր Պիզմարդ ուսթա ատամ օլտուղունտան, չիւբհէսիզ տիր քի, միւմքին օլան հէր նէվի ՇԹարիգէ Ավսթրիա վէ Բուսիա իմբէրաթօրլարընն իթթիֆագ իթմէլէրինի միւմքին-սիզ գըլմահա չալըշաճագ տբր։

(Օրինիօն Նասիոնալտան խուլասա)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ

ԳԼՈՒԽ 10

ՀԱՐՈԼՏ ԵՒ ՆՈՐՄԱՆՏԻՈՅ ՈՒԻԼԵՄ

1050—1066

Կոտուին երկար ժամանակ չը կեցաւ դուրսը, և վերստին Անգլիոյ մէջ երեւելուն պէս ժողովուրդը և մինչև անգամ թագաւորին զինուորները իր բոլորտիքը ժողվուեցան.

Նորմանցիք երբ լսեցին թէ նահետ եկած է, անմիջապէս և կարելի եղածին չափ շուտով երկրէն դուրս փախան։

Ասոր վրայ շատ չանցաւ կոտուին մեռաւ։ Կոտուին քանի մը մանչ զաւակ թողուց, որոնցմէ ամենէն մեծը Հարոլտ կը կոչուէր, որ խիստ քաջ ճարտար և առատաձեռն ըլլալովը ժողովուրդին շատ սիրելի եղած էր։ Թագաւորն անդամ վերջին ատենն ոչ ունէր ասոր վրայ, և կառավարութեան բոլոր հոգերը ասոր ձեռքը յանձնած էր։

Հարոլտ՝ թագաւորին վատահութեանը արժանացաւ, վասն զի իր երկիրը սատակապէսոյկը սիրէր, և ժողովուրդը բարերաստ ու երջանիկ ընելու, և զայն օտար թշնամիներէն պաշտպանելու համար իր բոլոր զօրութիւնը կը գործածէր։

Հարոլտ՝ Թոստի անունով եղբայր մը ունէր որ բնութեամբ ամենևին իրեն չէր նմանիր։ Թոստին Նորթհըպրիոյ կառավարիչ եղաւ, բայց այնչափ անգութ և անիրաւ էր որ ժողովուրդը ապստամբութեան գլուխ վերցուց և զինքը վռնտեց։ Նա կը յուսար որ զինքը վերստին ընդունելու համար Հարոլտ զանոնք պիտի ստիպէր. բայց անիկայ այնչափ չարութեամբ վարուած էր որ Հարոլտ չ՝կրցաւ իրեն օգնել։ Թոստի Անգղիայէն [մեկնելու ստիպուելով, վրէժխնդրութեամբ լի սրտով մը գըլուխը առաւ գնաց, և ի վերջոյ այս չար անձը իր երկրին ամենավտանգաւոր թշնամին եղաւ։

1066ի յունվարի սկիզբները Խոստովանողն Եդուարդ թագաւորը մեռաւ։ Եւ ահա սոսկալի չլմոթութեան ժամանակներ եկան Անգղիոյ վրայ։

Շատ տարիներէ ՝ի վեր, դրացի իշխան մը այս երկրին վրայ ագահ աչքով մը կը նայէր, և յաստակագիծ կը պատրաստէր՝ Եդուարդ թագաւորը մեռնելէն անմիջապէս վերջը զայն գրաւելու համար։

Այս իշխանը Նորմանտիոյ Դուքս Ուիլեամն էր, որ քաջ պատերազմիկ մը և զարմանալի կերպով խելացի մարդ մըն էր։ Ասիկայ ընդհանրապէս ինչ որ կուզէր, զայն ձեռք ձգելու մէկ հընարը կը գտնէր, կամ գեղեցիկ խօսքերով և կամ բռնութեամբ. և եթէ առանց մէկն ալ չը բաւեր, այն ատեն ալ խաբեբայութեամբ և խորամանկութեամբ։

Ուիլեամ գիտէր թէ իրեն զԱնգղիան գրաւելու արգելը ըլլալիք մարդոյմէ ամենէն հաւանականը Հարոլտն էր, բայց նա այնպէս կը խորհէր թէ՝ Հարոլտն իրեն օգնել տալու ճամբան իսկ գտած էր։

Եդուարդ թագաւորին մահէն գըրեթէ տարի մ՝առաջ, Հարոլտ Նորմանտիա այցելութիւն բրած էր, առանց կասկածելու որ և է չարիքէ մը։ Ուիլեամ զինքը քաղաքավարութեան և բարեկամութեան մեծ ցոյցով մը ընդունեց, բայց չ՝էր ուզեր թողուլ որ Հարոլտ իր երկիրը վերադառնայ առանց երդումը ընելու թէ՝ երբ Եդուարդ մեռնի, Ուիլեամը իրենց թագաւոր ընտրելու համար զԱնգղիացիս։

Հարոլտ երբ իր բրածը զուրցեց իր հայրենակիցներուն, անոնք իրեն յայտնեցին թէ՝ այսպէս երդում մը եթէ պահէ, աւելի մեծ մեղքի մը տէր պիտի ըլլայ, քան թէ չը պահէ և զայն ոտքի տակ առնէ. վասն զի իրաւունք չ՝ունէր օտար իշխան մը Անգղիոյ թագաւոր ընելու աշխատելու։

Եդուարդի մահէն վերջը, անոնք Հարոլտը իրենց թագաւոր ընտրեցին։ Տակաւին թագաւորական ընտանիքէն ապրող իշխան մ՝ալ կար, Էտկար Էթհէլինկ անունով, որ Խոստովանողն Եդուարդի մէկ եղբօրորդւոյն տղան էր։ Բայց Անգղիացիք Էտկարը չ՝ընտրեցին իրենց թագաւոր, վասն զի նա դեռ տղայ մ՝էր և բոլորովին անխելք, և անոնք մտածեցին թէ իրենց շատ վարպետ և քաջ մարդ մը պէտք էր որ՝ Նորմանտիոյ Դուքսին դէմ դնելու օգնէր իրենց։

Աշակերտ փանոսեան վրժրնի.
Յ. Յ. Պոյաճեան

ԳԼՈՒԽ 11

ՀԱՍԻՆԿԻ ՊՕՏԵՐԱԶՄԸ

1066

Երբ Ուիլեամ լսեց որ նոր թագաւորը Հարոլտն էր, չափազանց բարկանալով Պապին մարդ խրկեց խնդրելու որ Հարոլտը անիծէ իր երդումը դըրժած ըլլալուն համար։ Պապը Ուիլեամի խնդիրքը կատարեց, և յայտարարեց թէ որոնք որ Հարոլտին օգնեն, անոնք ալ անիծեալ պիտի ըլլան. և բսաւ նաև թէ Անգղիա՝ ա՛լ իրեն կը վերաբերէր, և զայն Նորմանտիոյ Ուիլեամին պիտի տար։

Անշուշտ, Պապը ամենափոքր իրաւունք մը չունէր Անգղիան ուրիշի մը տալու, վասն զի Անգղիա բուն իր ժողովրդոյ կը վերաբերէր։

Բայց այն ժամանակները շատ մարդիկ կային որք կը հաւատային՝ է Ուիլեամ իրաւունք ունէր երկրին տէր ըլլալու, վասն զի Պապը անոր տուած էր զայն։

Իտալիայէն և ուրիշ երկիրներէն շատ պատերազմիկներ Նորմանտիոյ բանակին միանալու գացին. որոնցմէ ոմանք քաջ ասպետներ և պատերազմափորձ մարդիկ էին, բայց միւսները միմիայն իրենց շահուն համար ամէն տեսակ անգթութիւն և չարութիւն գործադրելու պատրաստ գող և մարդասպան մարդիկ էին։ Եւ Ուիլեամ կը խոստանար իր բանակին հետ միանալու եկողներուն թէ իրենք Անգղիացւոց երկիրներովը և ստացուածքներովը պիտի վարձատրուին։

Բոլոր այս միջոցին Հարոլտ ալ պարապ կեցած չէր, այլ սաստիկ կաշխատէր բանակ մը կազմելու՝ և նաւատորմիղ մը պատրաստելու՝ ծովեզրերը հսկելու համար. որպէսզի Ուիլեամ չը կարողանայ որ և է զօրք Անգղիոյ մէջ ցամաք հանելու, բայց՝ Անգղիոյ վրայ երկու թշնամի մէկանց կը սպառնային. մին Նորմանցիներն էին որք անհամբեր կերպով յաջող հովի մը կը սպասէին, որ զանոնք կարող ընէր հարաւային ծովեզերքը ցամաք ելլելու համար առագաստ բանալու, և միւսը չար Բօսթին էր, որ համոզած էր Նորվեկիոյ թագաւորը իրեն օգնելու երեք հարիւր նաւերէ բաղկացեալ մեծ նաւատորմիղով մը և հազարաւոր պատերազմիկներով, որոնք արդէն գալով Անգղիոյ հիւսիսային կողմը ցամաք ելած էին։

Հարոլտ իր հարաւային ծովեզերքը հսկելու միջոցին էր որ՝ Թոսթիին և Նորվեկիոյ թագաւորին եօրգչայը հասած ըլլալն լսեց և իսկոյն դէպ ՝ի հիւսիս արշաւելով՝ յանկարծակի բերաւ և սոսկալի պատերազմով մը բոլորովին զարկաւ զանոնք, որուն մէջ թէ իր եղբայրը և թէ Նորվեկիոյ թագաւորը սպաննուեցան։

Հարոլտ երկու անգամ թոսթիին խաղաղութիւն առաջարկած էր, վասն զի անիկա իր բուն եղբօրը հետ չէր ուզեր պատերազմիլ. բայց Թոսթի որոշած էր որ պատերազմին։

Այս պատերազմին մէջ Նորվեկիոյ դրեթէ ամբողջ բանակը՝ և շատ մը Անգղիացիք կորսուեցան. նոյն ինքն Հարոլտ վիրաւորելով եօրք մնացած էր, երբ պատգամաւոր մը աճապարանօք շունչը սպառած իր ներկայութեանը եկաւ և բսաւ.

«Նորմանտիոյ դուքսը ցամաք ելած է Սբսէքսի մէջ այնպիսի զօրաւոր բանակով մը որուն նմանը՝ Անգղիոյ մէջ տեսնուած չէ, և երկիրը ամէն կողմէ կ՝ասպատակէ»։

Հարոլտ օր մը չը սպասեց այլ հաւաքել կրցած զօրքովը՝ որն որ Ուիլեամի բանակին երեք մասին մէկէն ալ՝ նուազ էր՝ Սբսէքսի դիմելու համար ճամբայ ելաւ։

Նորմանները չ՝պիտի կրնային ցամաք ելլել՝ եթէ Հարոլտին նաւատորմիղը իր դիրքը պահած ըլլար, բայց նաւերը իրենց պաշարները սպառած ըլլալով՝ պարտաւորուած էին նաւահանգիստ երթալու և նորէն պաշար առնելու և ճիշտ այն միջոցին՝ հովը որ քանի մը շաբաթի չափ հակառակ կը փչէր, փոխուեցաւ դէպ ՝ի հարաւ և կարողացուց Ուիլեամին նաւերը նեղուցին մէկ կողմէն միւսը անցնելու։

Անգղիոյ բաղդը որոշելու յատկացած այն պատերազմը 1066ին հոկտեմբերի 14ը օրը առաւուն կանուխ սկսաւ։

Հարոլտ կրցածին չափ աղէկ կերպով կարգադրեց իր պզտիկ բանակը, և պատուիրեց իր մարդոց որ ամէն բանէ աւելի՝ իրենց բռնել տուած պինդ և հաստատուն դիծը չ՝աւրեն, Անգղիացիք շատ ձիաւոր մարդիկ չունենալնուն համար ոտքի վրայ կը կռուէին. ընդհակառակ Նորմանները շատ աղէկ հեծեալներ էին և Եւրոպոյ ամենագեղեցիկ ձիերը ունէին. այսու ամենայնիւ քանի մը ժամ կատաղաբար կռուեցան առանց որ և է յաջողութիւն մը ձեռք բերելու այն փոքրիկ բանակին վրայ որք կը պատերազմէին ՝ի պաշտպանութիւն իրենց երկրին և բնակարանաց՝ այսինքն բոլոր իրենց սիրելի եղածներուն համար։

Բայց Ուիլեամ իր զօրքերուն փախուստ կեղծել տուաւ, և նոյն վայրկեանէն Անգղիացւոց դատակնիքը կնքուեցաւ։

Երբ անգամ մը իրենց թշնամւոյն փախչիլը տեսան, չը կրցին սանձահարուիլ, այլ ՝ի դաշտ դիմեցին սաստիկ հալածելով իրենց թշնամիները։

Ուիլեամին բոլոր ուզածն ալ այս էր, իսկոյն անիկայ նոր զօրք հասցնելով բազմութեամբ խեղդեց ցրուեալ Անգղիացիները։

Այսու ամենայնիւ քանի որ օրուան լոյսը կը տեւէր Անգղիացիք պատերազմը կը շարունակէին թէպէտև առանց յաղթութեան յուսոյ։ Երբ գիշերը կոխեց, պատերազմի դաշտը և անոր առաջնորդող ճամբայները մեռելներով դիզուած էին։

Հարոլտ և քանի մը մարդիկ որք մինչև վերջը իր քովէն չ՝իջատուեցան, իրենց դրօշակը հաստատապէս գետինը տնկեցին և պաշտպանեցին զայն մինչև որ անոնցմէ ամէն մէկը սպաննուեցան։ Երբ դրօշակը պատառ պատառ եղաւ, Ուիլեամ իր վրանը հեծեալներուն մէջ տեղը զետեղելով՝ խնճոյք մը բրաւ ՝ի պատիւ այն յաղթութեան, որով իրեն համար թագաւորութիւն մը վաստկած էր։ բայց՝ այն տխուր օրը Անգղիացւոց համար հարբատահարութեան և թշուառութեան երկար տարիներու սկիզբն եղաւ. այս նշանաւոր պատերազմը այն ատեն Սէնլէք կոչուած դաշտին վրայ եղած էր Հասինկէն դրեթէ ութը մղոն հեռու։ Յետոյ Ուիլեամ Աբբայարան մը շինեց այն տեղը ուր պատերազմը ամենէն աւելի կատաղութեամբ մղուած էր և կոչեց զանի Պատերազմի Աբբայարան։

Աշակերտ
փանոսեան վարժարանի
Ս. Ա. Թիւրապեան

ՍԱՀԻՊ ՂԱՋԷԹԱ
ԳԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթասա բէնճէ մսիհ բազարընտա
Ն. 29 Խոսի խանընտա